

ANKARA HUKÛK MEKTEBİ'NİN TARİHİ EHEMMİYETİ

Hukûk müteşekkil bir câmi'a-i beşeriyyenin kavâ'id-i hayâtîdir. Hayât-i beşeriyyede her şey yeni hukûk dahi daima tadrîcî tahvile ma'rûzdur.

Hukûkun bu tadrîcî tebdili gayet batîdir (ağır, yavaş). Hukûkun bu batî tebdilinden başka bir de mahdûd bir müddet içinde sûratle tahvili müşâhede olunur. Bu gibi serî' ve derîn hukûkî tebdiller dâima milletlerin büyük tarihi tahvil devirlerinde vukû' buluyor. Bu devirlerde bir milletin hukûku birden bire temellerinden değişiyor, eski hukûk yerine yeni kavâ'id hayât yeni hukûk kâ'im oluyor.

Hukûkun bu sûretde teceddüd ve tebdili hukûkun esâsı olan felsefe-i hayâtın değişmesinden tevellüd eder. Her milletin hukûk-u hâkimesi, o milletin felsefe-i hayâtından ilhâm alarak teşekkül ediyor. Bunun içündür ki felsefe-i hayâtın tebdiliyle hukûk-u müsbete dahi değişir. Bir milletin ruhunda hayâta nazarın tebdili ne derecede esâslı, derin ise, o milletin hukûkunun değişmesi dahi ol nisbetde ciddi, şümullü olur. Milletlerin hayâta nazarlarının, felsefe-i hayâtın değişmesi ise dâ'ima milletler içinde müceddidler (yenileyenler) zuhûru akîbinde vukû' buluyor.

Millet içinde zuhûr eden dâ'-î müceddidler milletin hayâta nazarına te'sîr ediyor. Eski nazar ve mâraz tefekkür yerine yeni nazarlar yeni bakışlar ikâme ediyor. Bu hayâta bakışın tahvili kavâ'id-i hayâtın tebdili intâc (sonuçlandırma) ediyor. Bir câmia-i beşerin hayâtına te'sîr ve nüfuz icrâ eden da'î müceddidlere asırlarına ve muhitlerine göre muhtelif isimler veriliyor: hakîm, kahraman, peygamber, reformatör.

Bunlara verilen isim ne olursa olsun, milletlerin hayâtında müceddidlerin rolü dâ'ima birdir: Bu da bir milletin bir muhitin felsefe-i hayâtını tebdilden ibâretidir. Müceddidler bir cem'iyet-i beşer, bir halk, bir millet içinde yeni felsefe-i hayât va'izleridir.

Müceddidler yeni felsefe-i hayâtın unsurlarını muhitden millettten alıyorlar. Dâ'-î müceddid bunun efrâd-ı milletin şu'ûrsuz, mübhem sûretde hissettiği temayüllerine tahassüt tahvillerine bir mû'în (yardım) tarz-ı tefekküre yeni bir telakki-i hayât şeklini veriyor. Dehâları ve kutlu şahsiyetleri sâyesinde bu yeni nazarları halka ta'mim ve neşr ediyorlar.

Müceddidin telkin ve neşr etdiği fikirlerde halk kendisinin mübhem tehassüsâtının (hislerinin) daha vâzıh (açık) bir şekli bulduğundan müceddidin nazarları bütün halkın ba'zen bütün bir asrın felsefe-i hayâtı oluyor. Milletin ruhindaki bu mahvilden yeni kavâ'id-i hayât doğuyor. Diğer ta'birle yeni hukûk zuhûr ediyor.

Türkiye hayâtındaki bugünkü mahvil Türk ırkı tarihinde misli görülmemiş bir inkılâbdır. Fakat bu inkılâb son asırlarda garb memleketleri tarihinde gördüğümüz inkılâbların hiç birine benzemez bizim Türk inkılâbı ne Fransa ihtilâl kibri gibi sırf siyâsî bir inkılâbdır, ne de son Rusya inkılâbı gibi iktisâdî ve içtimâ'î bir ihtilâldir.

Türk inkılâbı içinde büyük ve mühim bir siyâsî tahvil dahi mevcûddur. İktisâdî islâhât ve mücedded (yenilik) inkılâbımızın büyük hedeflerinden biridir. Fakat bizim inkılab, siyâsî ve iktisâdî sıfatlarıyla bütün mâhiyetini ta'yin etmek mümkün olan bir

inkılâb değildir. Bizde Türk inkılâbı ihtilâl olmakdan ziyâde umûmî bir millî tecdiddir (yenileme).

Türkiye’de yapılan ve yapılmakta olan inkılâbı ta’rîf etmek lazım gelirse, ben bu sûrette ta’bîr ederim:

Türkiye inkılâbı, bir taraftan Türk ırkının hayât ve bekâsını tehlikeye ma’rûz eden esbâbı ve Türk’ün refâh ve sa’âdetine engel olan mevânî’i ber-taraf etmek; diğer taraftan eskimiş, kuvve-i ihyâiyyesi sönmüş temellere ... şark milletleri zümresinden çıkararak hayâtını mu’âsır esaslar üzerine kuran mütemeddin (medeni) bir garb milleti olmak yollarını te’min etmektedir.

Bütün millî hareketimizin esâs-ı felsefesi, ruhu, emeli bu iki hedefdir.

Bu iki hedefi de birer kelime ile ifâde mümkündür:

Türkçülük ve Garbçılık

Milliyetperver rehberlerimizin bütün siyâset ve harekâtı bu iki esâsla tefsir edilebilir. Türk milletinden mütemeddin (medeni) bir garb milleti yapmak, istiyoruz. Bunun için hür’imizi (irade) yükseltiyoruz. Aynı zamanda garbın bütün müessesât-ı medeniyyesini kabul ediyoruz. İstiklâlî te’min, cumhuriyeti te’sîs bizim rehberler için son gaye-i emeli değildir. İstiklâl ve cumhûriyyet rehberlerimizin tasavvur ettiği büyük teceddüd ve ıslâhât için lazım, zarurî bir zemîn idi. Bugün rehberimizin deha ...sai ve mütenâsib muvaffakîyetleri sâyesinde, mutasavvur ıslâhât ve reformlar için müsâ’id şerâ’it elde edildi.

Bugün Türklerle meskûn tamamıyla müstakil bir Türk Cumhuriyeti mevcûddur.

Türklerin menfa’atını düşünen bir hükûmet, Türkçülüğü esâs siyâset imhâz (doğrulukla yapma) eden bir idâre mevcûddur.

Bu şerâ’itden istifâde ederek bugün rehberlerimiz hayât-ı milliyemizi her cihetden ...bir fa’âliyetle teceddüde başlâdılar.

Bu fa’âliyet ıslâhperverâne gitdikçe kuvvet ve şümul kesb etmektedir.

Bugün Türkiye’de hiç bir milletin ne maddî ne ma’nevî yardımına mürâca’at etmeksizin her sâhada ıslâhât yapabiliyoruz.

Bir kaç demir yol hatlarının aynı zamanda işletmesi, köylünün hayât-ı iktisâdiyyesindeki mühim teshilâtın (kolaylıklar) emr-i vâki’ olması, ihrâcâtımızın gitdikçe yükselmesi, sıhhiyemizin semeredâr fa’âliyeti, ma’ârif vekâletinin mektepleri çoğaltmak mekteb programlarını millileştirmek, lisânımızı tedvin için akâdemi te’sîs etmek teşebbüsleri Avrupa’dan mu’allim ve müderrisler celb etmesi kütübhâneler te’sîsi, adliye vekâletinin kânunlarımızı tecdîd ve mecelleler te’lîfi husûsundaki fa’âliyeti; umûr-u idârede kırtâsiyeciliği bertaraf etmek husûsundaki teşebbüsleri ve umûma’-i iktisâd, zirâat ma’ârif, adliye ve mâliye işlerindeki fa’âliyet ve teşebbüsleri görüb de hangi bir bî-taraf, bir müşâhid hiss-i tahsînle (beğeni hissiyle) mütehasıs olmaz? Herhangi bir Türk’ün kalbi çırpınmaz? Kuvvetli düşmanlarla muhât (çevrilmiş) Türk milleti bütün mevânî’a (maniler) rağmen kuvvet ve ilhâmı ancak kendi

dehâsından alarak yaşamak, yükselmek yolunda azmî bir fa'âliyet gösteriyorlar. Ve yeni hayâtın temellerini de Türk ırkının yükselmesini kat'iyyen istemediklerini bir çok def'a gösteren garb memleketlerinin hayâtından alıyor.

Bir milletin yaşamak ve yükselmek mücadelesinin bu kadar menhûr, şu'ûrî bir dereceye erişmesi cihân tarihinde pek nâdir görülmüşdür dersem kat'iyyen mübâlağa etmemiş olacağıma kâ'imim.

Bütün cihân gözü önünde, dahi bir rehberin idâre ve irşâdı altında za'if bir şark milletinden medenî bir garb milleti yapılıyor. Türk milleti her cihetde tecdid devresi geçiriyor kat'î süette emînim ki bizim millî hareketimizin mücessimi, milletin her husûsdaki rehberi ırkımızın re'isi, cihân tarihinde bir ihtilâlcî olarak değil, bir ırkın büyük müceddidi olarak zikr edilecektir.

Hükûmetimizin ıslâhâtı fa'âliyeti sâyesinde Türkiye'de yeni bir hukûk teşekkül etmek üzeredir. Bu hukûk bir çok cihetden eski hukûkumuzdan farklı olacaktır. Bu farkların en mühimi de budur:

Eski hukûkumuzun menba'ı Arab İslâm hukûku idi. Dînî nokta-i nazar bu hukûkun mîzân ve mikyâsı idi. Dîni nokta-i nazar ancak hukûk-u medenîde değil, hatta kavânîn-i esâsîde bile hükmünü icrâ ediyordu.

Halbuki yeni hukûkumuzun menba'-ı ilhâmı ise bir cihetden Türkçülük, diğer cihetden garbçılıktır millet meclisinin altı senelik fa'âliyet-i teşrî'yyesi, vekâletlerde hâzır-ı lâ-müfîde olan ıslâhât ...hepsi bu esâs mefkûrelerden çıkıyor. Bu menba'lardan ilhâm alıyor.

İnkılâbın cemâl-i fa'âliyeti devrinde milletin menâfatını derin sûrette hissetmeden mütevellid nazarlara tevfiken yapılan yeni hukûkumuzun millî, felsefî ictimâî esâsları mevcûddur.

Hukûkumuzun bu ilmî esâslarını tesbît ve tenvir için memleket büsbütün yeni ruhla canlanmış bir mü'essese-i aliyyeye muhtâc idi. Hükûmet bu mühim ihtiyâcî nazar-ı i'tibâra alarak yeni hukûkumuzu tenvir için mahsus bir büyük mü'essese te'sîs ediyor. Bu mü'essesede Ankara'da te'sîs olan hukûk mektebidir. Bu mektebin târih-i vâzifesi gayet büyüktür. Bu ancak mekteb-i hukûk me'mûrları hâzırlamağa mahsus ale'l-'âde bir tadrîsât yurdu değildir. Bu mekteb cumhuriyet temellerini ilmî bir surete ikrâ' (okutma) vazifesiyle muvazzaf bir âlf mü'essese-i aliyyedir. Ankara hukûk mektebinin vazifesi hukûk me'mûrları çıkarmaktan ziyâde bugünkü usûl idâremizin, inkılâbın Cumhûriyetimizin esâslarını tesbît ve bu esâsları ilmî sûrette tenvir edebilecek tahsilli, şu'ûrlu Cumhûriyet hukûkşinâsları yetiştirmek olacaktır.

Bu mektebden çıkan hukûkçular Cumhûriyet ve milliyet devrinin yeni ulemâsı olacaktır ve aynı zamanda Türkçülük ve garbçılığa müstenid yeni ictimâî hayât kanûnlarımızın nâşir ve müfessirleri olacaklardır.

Türkiye'de inkılâbdan yeni bir hukûk tevellüd edeceği tabî'î olduğu gibi bu yeni hukûku tadrîs için yeni ruhlu bir mü'essese te'sîs lüzumu dahi der-kâr idi (aşîkar).

Şarkdaki Türk yurdlarında “İslâmiyet”in intişârı neticesinde İslâm fıkıhı hâkim olduktan sonra, İslam medreseleri te’sîs edilmişdi. İslâm Türkler içinde yeni ictimâ’î usûl hayâtı, yeni fıkıhı öğreten Türk müderris ve fakihleri zuhûr etmişidi. Bugünkü tecdid dahi meydana yeni kavâ'id-i hayât, yeni bir fıkıh çıkarıyor.

Bu yeni ictimâ’î hayât usullerini bu yeni fıkıhı tedris ve tedvir için Ankara Hukûk Mektebi te’sîs ediliyor.

Ankara Mektebi’ni te’sîs vaktinde yapılan mühim bir teşebbüsdür. Teceddüd tarihimizde diğerk âlf mekteblerimizle berâber büyük bir rol oynayacağı şüphesizdir.

Sadri Maksudi